GÜNEŞ & GÜNEŞ

Devletin Hakları Koruma Yükümlülüğü

AİHS ve Anayasa çerçevesinde pozitif yükümlülükler

Açıklayıcı Hukuk Rehberleri • 12 Ekim 2026

Hakları korumak, gerekli adımları da atmayı gerektirir

Müdahaleden kaçınma

Kamu makamlarının
hukuka aykırı zarar vermemesi

Etkili koruma

Riskleri azaltan kurallar
Somut koruma tedbirleri
Etkili soruşturma ve giderim

AİHS m. 1–3; Anayasa m. 5 ve 17

Koruma görevinin dört görünümü

Düzenleme

Uygun hukuk ve kurum yapısı

Önleme

Bilinen riske uygun tedbir

İnceleme

Olayı ve sorumluluğu araştırma

Giderim

Etkili başvuru ve uygulama

AYM, Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§ 50–60

Maddi koruma ve usule ilişkin koruma ayrı incelenir

Olaydan önce ve olay sırasında

Tehlikenin tespiti
Denetim ve koruma
Uygulanabilir önlemler

Olaydan sonra

Delillerin toplanması
Bağımsız ve etkili inceleme
Uygun hukuki giderim

AYM, Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§ 50–60

Özel kişiler arasındaki ilişkilerde de koruma gerekebilir

İşveren, şirket veya başka bir kişinin eyleminde:

Devletin düzenleme, denetim ve yargısal koruma görevi incelenir.

Yapay zekâ ile oluşturulmuş temsili görsel.

AYM, E.Ü. [GK], 2016/13010

Risk değerlendirmesinde dört somut soru

Hak	Hangi hak, nasıl bir tehlike altındaydı?
Bilgi	Makamlar neyi biliyor veya bilmeliydi?
Tedbir	Yetkileri içinde hangi makul önlem alınabilirdi?
Tepki	Önlem ve sonraki inceleme yeterli miydi?

AYM, 2012/752; AİHM, Kurt/Avusturya, § 190

Yaşam ve insan onuru farklı risklere karşı korunur

Yaşam	Bilinen tehdit, tehlikeli faaliyet ve ciddi risk
Bütünlük	Kötü muamele ve ağır saldırılardan korunma
Şiddet	Gecikmeden tepki ve kapsamlı risk değerlendirmesi
Çalışma	Zorla çalıştırma yasağı ve sömürü iddiaları

Anayasa m. 17–18; AİHS m. 2–4; Kurt, § 190

Sağlık ve tutulma koşullarında somut ihtiyaç önemlidir

Sağlık hizmetleri

Her olumsuz sonuç ihlal değildir.

Düzenleme, denetim ve etkili yargısal yol değerlendirilir.

Gözaltı ve ceza infazı

Kişinin bağımlı konumu gözetilir.

Bilinen sağlık ihtiyacı ve yardım taleplerine cevap incelenir.

Anayasa m. 17 ve 19; AİHS m. 2, 3 ve 5; AYM 2012/752

Etkili soruşturma, yalnız dosya açılması değildir

Bağımsızlık

İncelemeyi yürütenlerin konumu

Yeterlilik

Önemli deliller ve gerekçeli sonuç

Sürat

Gecikmenin delile ve sonuca etkisi

Katılım

Mağdurun meşru katılım imkânı

AYM, Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, §§ 54–60

Dijital mahremiyet işyerinde de önem taşır

Bilgilendirme	Denetim hakkında önceden açıklama var mı?
Amaç	İnceleme hangi meşru ihtiyaca dayanıyor?
Gereklilik	Daha az müdahaleci bir yol mümkün mü?
Kapsam	İçeriğe erişim ve kullanım sınırları neler?

AYM, E.Ü. [GK], §§ 53–69

Aile ve çevre olayları birden fazla hakkı ilgilendirebilir

Aile ve çocuk

Çocuğun üstün yararı
Güvenlik ve aile ilişkileri
Kararın uygulanabilirliği

Çevresel etkiler

Anayasa m. 56
Yaşam ve özel hayatla bağlantı
Etki, bilgi ve önlem ilişkisi

Anayasa m. 20, 41, 56 ve 148; AİHS m. 2 ve 8

Çoğulcu yaşamın güvenceleri birlikte işler

İfade ve inanç	Açıklama, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü
Toplantı	Barışçıl toplantı ve örgütlenme
Sendika	Sendika, toplu sözleşme ve grev güvenceleri
Seçim	Her düzenlemenin koruma kapsamı ayrıca belirlenir.

Anayasa m. 24–28, 33–34, 51–54, 67; AİHS m. 9–11 ve P1-3

Mülkiyet, eğitim ve eşitlik: kapsamı doğru belirleyin

Mülkiyet

Korunan menfaat
Etkili inceleme
Kararın uygulanması

Eğitim

Erişim ve eğitim düzeni
İlgili özel güvenceler

Eşitlik

Karşılaştırılabilir durum
Farklı muamelenin sebebi
Hakla bağlantı

Anayasa m. 10, 35, 42; AİHS m. 14 ve P1-1, P1-2

Etkili koruma, yargısal güvenceleri de kapsar

Erişim

Şikâyetin incelenebilmesi
Uygun usul ve savunma

Güvenceler

Koşullarına göre hukuki yardım
Tutulmanın yargısal denetimi

Uygulama

Gerekçeli karar
Giderimin yerine getirilmesi

Anayasa m. 19, 36–40 ve 138; AİHS m. 5, 6 ve 13

Serpil Kerimoğlu: ölümün etkili araştırılması

AYM • 2012/752 • 17 Eylül 2013

OLAY

Van depreminde otel yıkılması sonucu gerçekleşen ölüm

SONUÇ

Yaşam hakkının usul boyutunda ihlal

DOSYADA KULLANIM

Dosyada, soruşturmanın hangi somut eksikliklerle etkisiz kaldığı gösterilmelidir.

§§ 50–60, 95 ve hüküm; başvuruculara göre kabul edilebilirlik ayrımı vardır.

E.Ü.: özel işyerinde anayasal koruma

AYM Genel Kurulu • 2016/13010 • 17 Eylül 2020

OLAY

Kurumsal e-postanın incelenmesi ve işten çıkarma uyuşmazlığı

SONUÇ

Kişisel veri ve haberleşme yönünden ihlal

DOSYADA KULLANIM

Mahkemeler denetimin amacı, kapsamı ve gerekliliğini yeterli biçimde değerlendirmelidir.

§§ 53–69, 76–88 ve hüküm

Kurt/Avusturya: sonuç tek başına belirleyici değildir

AİHM Büyük Daire • 62903/15 • 15 Haziran 2021

OLAY

Aile içi şiddet bağlamında çocuk için yaşam riski ve koruma tedbirleri

SONUÇ

Maddi boyutta ihlal bulunmadı

DOSYADA KULLANIM

Olay anındaki bilgi ve makul tedbirler değerlendirilir. Karar 10–7 oyla verilmiştir.

§§ 190, 211–212 ve hüküm

Hak iddiasını belgelerle ilişkilendirin

Soru	Kayıt	Gösterdiği ilişki
Risk bildirildi mi?	Şikâyet / başvuru alındısı	Makamın bilgisi
Ne istendi?	Tedbir veya inceleme talebi	Beklenen koruma
Ne yapıldı?	Karar / yazılı cevap	Verilen tepki
Ne eksik kaldı?	Delil talebi / itiraz	İncelemedeki boşluk

Özgün dosya hazırlık aracı; belirli bir başvuru formunun yerine geçmez.

AYM ve AİHM sürelerini ayrı izleyin

Yol	Genel süre	Başlangıç ve koşul
AYM	30 gün	Yolların tüketilmesi; yol yoksa ihlalin öğrenilmesi
AİHM	4 ay	Etkili iç hukuk yollarından sonraki nihai karar

6216 m. 47; AİHS m. 35. Somut öğrenme tarihi ve usul ayrıca incelenir.

Başvuru öncesinde dört bağlantıyı kurun

Olay → hak	Hangi davranış hangi güvenceyi etkiledi?
Bilgi → tedbir	Makam neyi biliyordu, ne yapabilirdi?
Delil → eksiklik	İhmal veya inceleme eksikliği nasıl gösteriliyor?
Yol → süre	Uygun başvuru, öğrenme tarihi ve giderim ne?

6216 m. 45–50; rehberin dosya hazırlığı bölümü

Kaynaklar ve ayrıntılı okuma

AİHS ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
6216 sayılı Kanun ve AYM’nin güncel usul açıklamaları
Serpil Kerimoğlu, E.Ü. ve Kurt/Avusturya kararları

Akandji-Kombe’nin 2008 Türkçe kitabı tarihsel başlangıç kaynağıdır. Güncel kurallar ayrıca doğrulanmıştır.

Tam bağlantılar konuşmacı notlarında ve eşlik eden rehberin kaynakçasındadır.